

פרוטוקול מס' 247

מישיבת ועדת הכספים
מיום ב', כ"ו בניסן תשל"ה - 7.4.75, בשעה 10.00

נ כ ח ר:

חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר
י. גולן
ש. לורינץ
ח. לנדאו
א. מלמד
ס. נסים
ע. פיינרמן
ח. קורפו
א. רונן
י. תמיד

מוזמנים:
ש. שילר - סמנכ"ל משרד ראש הממשלה
מר צפוני - חשב משרד ראש הממשלה
מ. סיקרון - מנהל הלשכה לסטטיסטיקה
מר אייל - הלשכה לסטטיסטיקה
מר נוימן - הלשכה לסטטיסטיקה
ד. כרמי - אגף התקציבים, משרד האוצר
ב. לוי - יועץ ראש הממשלה לענייני הרווחה החברתית
א. מרינוב - ראש השירות לשמירת איכות הסביבה.

היועץ הכלכלי לוועדה: א.נ. פלוג

רשמה: נ. רינגלר

סדר-היום: א. תקציב משרד ראש הממשלה לתנת 1975.

היו"ר י. קרנמן:

אני פותח את הישיבה.

א. תקציב משרד ראש הממשלה לשנת 1975

הצעת התקציב של משרד ראש הממשלה מסתכמת בסכום של 60 מליון ל"י לעומת 47 מליון ו-900 אלף ל"י בתקציב המאושר לשנת 1974. במשך שנת 1974 החליטה הממשלה פעמיים על קיצוצים בתקציב אשר הסתכמו בסכום של 7 מליון ו-600 אלף ל"י וכך הסתיימה שנת התקציב הקודמת למעשה בסכום של 40 מליון ו-300 אלף ל"י. חלוקת התקציב לפי היחידות הראשיות היא: הלשכה הראשית - 26 מליון ו-500 אלף ל"י; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה 10 מליון ו-500 אלף ל"י; המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח - 23 מליון ל"י. סה"כ - 60 מליון ל"י.

ש. שילון:

בשנה החולפת לא חל שינוי מהותי בתקציב משרד ראש הממשלה. אמנם המספרים גדלו, יציבה בעיקרה בגלל ההתייקרויות שחלו במשק - ההתייקרויות הגדולות בשכר צבורה ובשירותים. לפי המטבע שראש הממשלה טבע בכנסת - זהו תקציב המשך ולא תקציב שינוי.

בשנים הקודמות בהן הופענו לפני ועדת הכספים היינו נוהגים לציין שמשרד ראש הממשלה מתנתק לא-לאט מיחידות שהתפתחו אצלו והועברו למשרדים אחרים. לפני 5-6 שנים הועברו מרכז ההסברה, המכון לחקר הנגב ומחלקות נוספות; מזה שנתיים אנחנו רואים משום מה מגמה הפוכה - התחילו להתוסף אצלנו יחידות חדשות, לא אלה המועברות ממשרד אחר אלינו, אלא נוצרו יחידות חדשות לפי החלטות הממשלה. כך, למשל, השרות לשמירת איכות הסביבה - ד"ר מרינוב ידווח על פעולותיו; המרכז לקליטה במדע - עוסק בקליטת מדענים עולים; הוקמה גם היחידה לרווחה חברתית - אל"ם (סיל). ברוך לוי ידווח לכם על פעולותיה. אינני יכול להגיד שזוהי מדיניות מכוונת של המשרד לצרף אליו יחידות נוספות - להיפך, אני חושב שראש הממשלה אמר בהזדמנויות שונות שמשרד ראש הממשלה אינו צריך להיות בנוי כך. אני מניח שלאט-לאט נעביר יחידות חדשות אלה, במידה והן תפעלנה, למשרדים הנוגעים בדבר. אנחנו מזהלים משא-ומתן עם משרד הקליטה שהמרכז לקליטה במדע יועבר אליו.

כדאי להזכיר את לשכת העתונות הממשלתית, אשר ב-1 באפריל בשנה שעברה הועברה למשרד ההסברה, לא הספיקה לפעול שם ממש - למעשה מבחינה מינהלית משרד ההסברה לא התארגן ואנחנו המשכנו לתת להם השירותים מבחינת כוח-אדם וכספים. השנה חזרה אלינו לשכת העתונות הממשלתית אם תקציב של 3 מליון ל"י שצריך להוסיפו לתקציב משרד ראש הממשלה. יותר מזאת, קיבלנו לשכת עתונות גדולה יותר, כי צורפו אליה גם היחידה המטפלת בעתונאי חוץ הבאים לביקורים קצרים.

ירשנו לנו השבוע - ב-1.4.75 - יחידה

נוספת של משרד ההסברה, יחידה חשובה הנקראת מחלקת המעקב המרכזת תגובות בעולם, מכל כלי התקשורת, על הנעשה במזרח-התיכון. ביחידה זו עובדים 7 עובדים פלוס כמה סטודנטים המועסקים לפי שעות.

התקציב לשנת 1974 הסתכם ב-47 מליון ו-900 אלף ל"י. סיימנו את השנה בהוצאה של 40 מליון ו-300 אלף ל"י, כיוון שהיו שני קיצוצים שהסתכמו בסכום של 7 מליון ו-600 אלף ל"י. על-פי החלטת הממשלה קיצצנו בפעולות לכל אורך המחלקות וגם בעובדים, אבל בעיקר בפעולות. לפני שבוע קיבלה הממשלה החלטה לקצץ במספר המשרות. במשרד שלנו אנחנו צריכים לקצץ ב-50 משרות תקניות של עובדים קבועים. (ח. קרנמן: משרות לא מאוישות.) הקיצוץ הוא בשלבים. עד ה-1 במאי נקצץ המשרות הלא מאוישות; מחודש יוני ועד ה-1 בספטמבר צריך לקצץ 50 משרות. סך-הכל 75 משרות, בשלושה שלבים. 25 עובדים ארואיים ו-50 עובדים קבועים. זה יהיה קשה במיוחד כאשר נצטרך לפטר עובדים תקינים. אנחנו מקווים שנתגבר גם על כך. ביצוע החלטה זו קשה לכל המחלקות. עד עכשיו משרד ראש הממשלה היה המשרד היחיד שמילא אחד הוראות ראש הממשלה בעניין הקיצוצים במספר העובדים.

בדברי הקצרים כאן אינני רוצה לדבר על הפעולות של היחידות השונות. היום יופיעו לפני הוועדה ד"ר סיקרון שיציג את תקציב הלשכה לסטטיסטיקה; אל"ם (סיל). ברוך לוי, יועץ ראש הממשלה לרווחה חברתית, שיציג את פעולות לשכתו וידווח על ביצוע-דו"ח ועדת ראש הממשלה לענייני נוער במצוקה; וד"ר מרינוב, מנהל השרות לשמירת איכות הסביבה, שידווח על עבודת הצוות והמשרדים בתחום טיפולו.

2. סיכורו:

אחלק דברי לשני חלקים: (1) פעולות הלשכה
לסטטיסטיקה בשנה הקרובה; (2) לפי בקשת

יו"ר הוועדה, אתאר כמה התפתחויות שחלו במשך בשנת 1974, כפי שמספיקים
הנתונים שבידינו.

אתחיל בחלק הראשון: ניסינו לקיים את
המערכת לאחר הקשיים שהיו לנו הן בכוח אדם מגוייס, הן באיסוף נתונים
בזמן המלחמה. צריך היה לשקם חלקים שונים של המערכת שנפגעו בתקופת
המלחמה. פעילות הלשכה נמצאת בקשיים מרובים: א) בגלל צמצומים תקציביים;
ב) הגדלת היקף המילואים - הוצאת אנשים מכל הדרגים; ג) מחסור מתמיד
בכוח אדם בכיר וכן מראיינים.

בשנה זו עמדנו בפני ניגוד בין שתי מגמות:
מגמה אחת - היה ביקוש מוגבר לנתונים. הביקוש נבע מהתפתחויות והשינויים
המתמידים במשק אשר חייבו את מעצבי המדיניות הכלכלית, אנשי הכנסת והציבור
לדרוש נתונים בתחומים רבים. אזכיר דוגמאות אחדות: העליה הניכרת במחירים
השנה היוותה מוקד לביקוש מחירים, לא רק אינפורמציה כללית, אלא גם רשת
הממיכות לנתמכים וקיצבאות הקשורים למסד המחירים לצרכן; תחום אחר -
התעסוקה והאבטלה, כאשר היה חשש לאבטלה, הביקוש לנתונים מהירים
הולך וגדל; בעיות של מאזן התשלומים, תוצר, תפוקה - ועדת בן-שחר ווועדות
אחרות שטיפלו בנושאים שונים ביקשו נתונים מהלשכה לסטטיסטיקה והצטרפו
לספק צרכיהם השונים.

הקשיים לקראת 1975-76 נראים חמורים הרבה
יותר. המצב התקציבי הנוכחי מחמיר בהיות התקציב בנוי גם על: א) הקצבה
ישירה ממשרד ראש הממשלה; ב) הקצבה מגורמי חוץ למימון חלק גדול מהפעולות
השוטפות - לא הפעולות המיוחדות - מימון של 50%. סוכם בזמנו עם אגף
התקציבים על רפורמה תקציבית, אבל שום דבר לא בוצע בגלל סיבות הקשורות
באגף התקציבים. הקיצוצים מביאים לכך שגורמי חוץ מקצצים ריאלית את התקציב
החוץ שלהם. במשרדים אחרים הדבר הקל ביותר הוא תקציב חוץ. התוצאה היא
שיחס ההוצאות לתכנון, ניתוח ומחקר המסתמכים על הנתונים האלה בהשוואה
להוצאות האיסוף - הולכות וגדלות.

נעשו ניסיונות להגטיח שהפעולות הסטטיסטיות
הבסיסיות לא תפגענה עם הקיצוצים האלה. התחלנו בחסכון בפעולות הלשכה -
הלשכה היתה צנועה מאוד בהוצאותיה - צמצמנו השימוש בטלפונים, ביטלנו
הגיגון, צמצמנו ברכב, בכל אותם הדברים שאפשר לחיות יותר בצנעה ולקיים
את המערכת הסטטיסטית. ב-1975-76 נעמד בפני צמצום פעולות שלמות שלא
נוכל לבצען. התחלנו בצמצום חלקי: פרסומים - ביטול הופעת שנתון כייס;
הפיכת ירחון תיירות וחקלאות לרבעונים; צמצום חלקים של פרסומים וכו';
צמצום מדגמים: לידות - רק 50%; צמצום תכיפות העיבודים והיקפם - נתוני
שכר ועובדים אחת לחודשיים ולא כל חודש; נישואין וגירושין - יולגו על
שנה; צמצום היקף סקר קליטת העליה - לפחות שלבי הקירה; החלטנו כבד
על צמצום מספר פעולות: נבטל סקר ציוד בית, סקר מסחר שנתי, מפקד עסקים,
סקר מחירי דירות יזומים, יבוטל הישוב מדד ניירות ערך, וסקר משאיות.
מדדי המחירים עלולים להיפגע, מדד מחירי הדירות שהורחב לפני שנתיים
במימון חלקי של משרד השיכון יצומצם ל-7 ערים במקום 24 ערים. לצערי,
חייב אני לומר שגם הקיצוצים האלה אינם מספיקים כדי שנוכל לעמוד בתקציב
המקוצץ העומד לרשותנו.

הפעולות החדשות שאנו עומדים לבצע השנה -
הדבר המרכזי: סקר הוצאות המשפחה שתוכנן לביצוע לפני שנתיים, עם המלחמה
הוא נדחה, תוכנן להיות מבוצע ב-1974-75 וגם כאן בגלל קיצוץ התקציב הוא
נדחה. אנחנו מתכוונים לצאת לסקר ביוני 1975 עד מאי 1976, כאשר מדד
המחירים יעודכן ב-1977. גם בסקר לסקר הוצאות המשפחה לא הובטח כסף
ונעשתה פעולת גיוס מהמוסד לביטוח לאומי, בנק ישראל והאוצר. הובטח
מימון כמעט מלא לסקר זה המשמש בין היתר גם לעידכון המדד.

שני פרויקטים נוספים בהרכב מצומצם:

א) בניית מאגר לנתוני הלשכה במחשב. אנחנו אוגרים מספר רב של נתונים
אבל הם לא נוחים לשליפה. בשנה שעברה התחלנו בתכנית מצומצמת כדי שניתן
יהיה לרכז את הנתונים במחשבים באמצעות סרטים מגנטיים; ב) אינדיקטורים
חברתיים - ברוך לוי ידבר על כך - הכוונה היא לרכז את המידע בתחום
החברתי והכלכלי כדי להציג דלעקוב אחר השינויים וההתפתחויות. השלב
הראשון העומד להסתיים בתודשים הקרובים הוא הכנת חוברת שתרכז את עיקר
המידע בתחומים השונים; השלב השני הוא הכנת תכנית לפיתוח נתונים
סטטיסטיים בתחום חברתי - הקבוצות הנחשלות, הנוער במצוקה - פרויקט
שקערך בשיתוף עם היחידה לרווחה חברתית.

מ. סיקרון:

החלק השני: אתאר כמה התפתחויות שחלו במשק ובחברה בשנת 1974. שנת 1974 היא שנה שקשה להסביר אותה גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה חברתית. יש מגמות סותרות. אשרטט קווים אחדים שאפשר לראות אותם כעת, אבל התמונה איננה ברורה די צרכה.

אוכלוסיית ישראל גדלה ב-1974 ב-71,800 - 1.8%; בהשוואה לגידול של 105,300 נפש - 3.1% בשנת 1973, כאשר האוכלוסייה היהודית גדלה ב-53,400 בהשוואה לגידול של 85,100 בשנה הקודמת. הגידול הוא ב-50% נמוך יותר מאשר בשנה הקודמת. הסיבה העיקרית נובעת ממצב העלייה וממצב הירידה שהיו בשנת 1974.

הריבוי הטבעי: בשנת 1974 יש גידול מסויים, קטן, בריבוי הטבעי - 70,700 לידות ב-1974 בהשוואה ל-64,200 לידות ב-1973. הגידול בחודשים האחרונים היה בעקבות המלחמה. בסוף 1974 היה גידול במספר הלידות במקום 6,000 בחודש - 6,500 לידות בחודש. שעור הלידות אצל יהודים הוא 1.5% למאה. לא חזרנו לרמה הגבוהה של 1.7%, שנת 1973. למצב שהיה - ישנה עליה מסויימת. אין ירידה בריבוי הטבעי. מספר הלידות גדל.

בהיקף העלייה חלה בשנה האחרונה ירידה ניכרת - 32,000 ב-1974 לעומת 55,000 ב-1973. בשלושת החודשים הראשונים של 1975 נכנסו פחות מ-5,000 עולים ועולים בכוח. 1,500 עולים בכוח. ביחס לירידה - קשה להעריך מספר היורדים, כי אין לדעת מי יחזור. חל גידול בירידה בשנת 1974. אנו מעריכים את מספר היורדים בכ-20,000 ב-1974; לעומת 13,400 ב-1973. המבחן לגבי ישראלים שיצאו לחו"ל הוא 4 שנים. מעניין שבחודשים ינואר-מרץ 1975 מאזן הגירה היה רק 2,500 לעומת 5,500 בשנה הקודמת. (מאזן הגירה - הפיגור בין מספר התושבים היוצאים לחו"ל לבין החוזרים.)

כוח העבודה גדל בשנת 1974 בחצי אחוז בלבד. דבר שהביא לירידה באחוז ההשתתפות בכוח העבודה. הצמצום חל בגילים הצעירים - 14 עד 17 - ובקבוצת הגילים 18 עד 24 עם הגידול בהשתתפות בלימודים ובצבא. השתתפות נשים בגילים 30 ומעלה בכוח העבודה האזרחי - צמצאת בעליה. מספר שעות העבודה הממוצע לעובד במשק האזרחי היה נמוך ב-1974 מזה שבשנים קודמות: 38 שעות לשבוע לעומת 40.4 שעות לשבוע בשנת 1973. במספר המועסקים לא חל כמעט שינוי ב-1974 לעומת 1973. במספר הבלתי מועסקים לא חל שינוי. יש יציבות במספר המובטלים. לא רואים גידול בתחום זה גם בתחילת 1975. האינדיקטורים לחודשים ינואר-פברואר אינם מראים עליה במספר המובטלים. הזעקות והחשש נגד אבטלה בסוף 1974 אינם נראים.

התוצר הלאומי עלה בתשעת החודשים הראשונים של 1974 ב-7%, כאשר מספר שעות העבודה של כוח העבודה האזרחי קטן ב-4%. אם נפחית את התפוקה הנכחונית - העלייה היא ב-4.8%. האמת היא שאם ננתח את הנושא נגיע ל-8%-9% גידול בפריון בשנה זאת. ההסברים שישנם לנושא הזה הם שכנראה עם הגידול בגיוס העובדים למילואים ינסו המפעלים לייצר אותה כמות של תוצרת בפחות כוח עבודה, תוך ויתור רב על כל מיני פעולות של פיתוח, אחזקה שוטפת, הזנחת פעולות כאלה, דבר שיתן את ביטויו בעוד שנתיים כאשר המכונה תתמוטט. המספרים מראים זאת. זהו הסבר ששמעתי מפי מנהל הסכון לפריון עבודה ואנשים העובדים בהנהלות כמה חברות בהן עלתה התפוקה לעומת התחזוקה. ישנם הבדלים גדולים בין ענפים שונים: חקלאות - +23%; תעשייה - +5%; בניה - 6%; תחבורה - 10%. ממוצע ל-3 שנים - כ-8% גידול בתפוקה לשעת עבודה. שעות העבודה ירדו והתפוקה עלתה, לכן המאזן כזה. (היור י. סרגמן: אם יש בצורת האם הפריון יורד?) בהחלט. מעניין לציין שברבע האחרון של שנת 1974 רואים ירידה מסויימת בתפוקה בענף התעשייה. התפוקה בסוף 1974 היא ברמה לא גבוהה, לא חזרה לזו שלפני המלחמה.

אסיים דברי בנושא השכר. ב-1974 הוצאות עבודה לשעת עבודה גדלו ב-43%, זהו גידול נמוך יותר מאשר היתה עליית המחירים לצרכן. הפער בין גידול השכר לגידול המחירים יהיה גבוה יותר.

ב. לוי: אנסה לתאר את המערכת לרווחה חברתית שאנחנו מקימים במשרד ראש הממשלה, כמה דגשים בעבודה והכוונות לעתיד. ביסוד הקמת המערכת הזאת קיים דו"ח ועדת ראש-הממשלה לילדים ובני-נוער במצוקה אשר הביא להקמת המערכת הזאת ליד ראש-הממשלה. המערכת מורכבת מן הגופים הבאים: א) ועדת השרים לענייני רווחה חברתית, שהיא למעשה לראשונה קיימת בממשלה הזאת והיא ממسלה לכל דבר. חברים בה כל השרים שהמשרדים שלהם נוגעים בנושא הרווחה החברתית ושרים נוספים. הוועדה היא בראשותו של השר שלמה הלל; ב) ועדה בינמשרדית

ב. לוי:

המשלבת גם משרדי ממסלה וגם גופים אחרים, בראשותי. הגופים הם: ההסתדרות, הסוכנות היהודית, מרכז השלטון המקומי, כאשר המגמה היא להוסיב במסגרת אחת לצרכי תיאום את הגורמים המרכזיים; ג) מועצה ציבורית לרווחה חברתית בראשותו של ראש הממשלה יצחק רבין, היא למעשה מהווה פרלמנט בנושאים החברתיים. המועצה מורכבת מ-70 חברים, מהם נציגי מקבלי השירותים, נציגי האוכלוסיות השונות, נציגים של האקדמיה ועוד נדיסציפלינות האלה של הרווחה החברתית; ד) ועדה בינמשרדית לרווחה חברתית בראשותו של יועץ ראש הממשלה גדון לוי, מונה כ-10 אנשים, מקצתם אקדמאים, מקצתם בעלי מקצוע ברמות שונות. יחידה זו מזינה את 3 הגופים שהזכרתי לצורך דיונים וקבלת החלטות לביצוע. ההחלטות מתקבלות בדרג של ועדת השרים. כל המערכת היא מערכת מטה בלבד, לראייה כוללת בינמשרדית, אבל הביצוע מוסיף להיעשות על-ידי המשרדים הצוגעים בדבר, באחריותם במלאה ובעצמאותם המלאה.

המשימה היא של עבודת מטה בעיקרה מתוך תיאום להביא ליחד תיאום ושילוב בתחומים האלה. לראשונה, ישיבידי הגופים האלה החלטות של ראייה כוללת יותר בנושא שירותי הרווחה - חינוך, סעד, בריאות, עבודה וכיוצא באלה. יש הפרדה, יש החלפת דעות והכרעות הדדיות על תכונות ודגשים של המשרדים תוך כדי הפעילות של הגופים האלה, ברמות השונות, בעיקר ועדת השרים.

משימה נוספת רואה אני במערכת הזאת והיא: ייצוג של האוכלוסיה במצוקה. ייצוג באותו מודד של קבלת השקעות בנושאים הצוגעים להם. לפי דו"ח ראש הממשלה מבין גילאי 0-18, מתוך כמליון ילדים - 185 אלף במצוקה. זהו מספר נטו, כאשר לזה צריך להוסיף את ההורים ואת האחרים השייכים למשפחה. רובם ככולם הם בני עדות המזרח. זה מסבך את הבעיה והופך אותה לא רק למורכבת יותר הן מבחינת ההתייחסות והן מבחינת הסכנות. אם חל שינוי - השינוי חל לרעה ולא לצמצום המספר הזה. גם בעקבות המלחמה יותר אנשים נכנסו לתוך אותם הקריטריונים, אם כי אין לנו סימצאים מדוייקים. (ח. לנדאו: האם אין לכם מעקב לגבי 1972?) אין לנו זוהי אחת הבעיות שאני רוצה להצביע עליה.

מעקב איננו קיים בגלל העדרו של מטה מרכזי יסוד, ביניהם אמות מידה לפיהם אתה קובע אם יש הישג או אין הישג. שינוי הוא נושא גם אובייקטיבי וגם קונקרטי לפיו אפשר לקבוע אם צפיפות הדיוור קטנה או גדלה. זהו רק אספקט אחד. ישנו גם נושא החינוך, נושא הסעד ונושאים נוספים שקשה לקבוע אם יש נסיגה. (מ. נסים: המוסד לביטוח לאומי יכול לעזור לכם.) נתונים אלה לא קיימים, לרבות במוסד לביטוח לאומי.

אחת המגמות שלנו - ואנחנו פועלים יחד עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המוסד לביטוח לאומי ועוד - היא להגיע לדו"ח חברתי שיכלול אמות מידה וקריטריונים חברתיים שיקבעו עדיפויות ועדיים לקיצוצים. אינני בטוח שיש היום, גם לא במשרדים וגם לא בראייה כוללת, קביעה של עדיפויות. אין היום ידיעה ברורה לאיזה נזק יגרם הצמצום. זאת עשינו לגבי ההשלכות על שירותי הרווחה. ראינו שבחלק מן המשרדים הקיצוצים נעשו באופן שרירותי, מבלי לשקול האם בסעיף המסויים האוכלוסיה הנזקקת לו היא מעוטת אמצעים, תלויה יותר בשירותים וכדומה. אני אומר זאת באופן פסטני. יש כאן נסיון שהתחיל עם הקמת הממשלה הזאת, מזה 9-10 חודשים, של תיאום ושילוב נציגי הציבור, נציגי האוכלוסיה במצוקה, בתהליך התכנון וקבלת ההחלטות בתחומי הרווחה החברתית, ונציגי האוכלוסיה במצוקה יושבים כשולחן אחד יחד עם ראש הממשלה, נציגי הרשות המבצעת. זוהי במה המקצרת את הדרך להעלאת בעיות של הציבור בפני אלה המחליטים על תכניות הפעולה.

ח. קורפן:

האם במועצה הציבורית אין נציגי ממסלה?

ב. לוי:

אני רוצה להתנצל על כך שהפרטים בחוברת בנושא זה הועתקו מהדברים שהיו בחזקתך של 1974 ולא תמיד זה טוב. לכן הדברים שאני אומר עכשיו הם דברים מעודכנים יותר. יש 70 חברים במועצה ומתוכם עד 20 חברים נציגי הממשלה, ולא יעלה מספרם על שליש. (ח. קורפן: מהי הרשות?) התנצלותי נכונה לגבי סעיפים 12, 13 ו-14 בנושא: לשכת היועץ לענייני נוער. (ח. קורפן: אולי נחזיר זאת לממשלה?) אני תומך בהחזרת הנייר.

הי"ר י. קרגמן:

מי קובע את נציגי הממשלה במועצה הציבורית?

ב. לוי:

למעשה, כל חברי המועצה מתמנים על-ידי ראש הממשלה. אנחנו הגשנו רשימה ארוכה לראש הממשלה והוא האחרון המחליט מי יהיה חבר המועצה. הרשימה אורגנה תוך מגעים עם משרדי הממשלה, ארגונים ציבוריים וולונטריים, מועצות מקומיות,

ב. לוי:

אנשי מדע ותנועות נוער. למעשה בדרך הזאת גיבשנו חשימה של כ-250 מועמדים אשר בדרך של אלימינציה, מתוך כוונה להשאיר 70 חברים, הגשנו רשימה ארוכה. ברשימה יש נציגים משכבות שונות; היו כמה אנשים שהומלצו על-ידי עצמם, על-ידי ראשי ערים, ועדי שכונות; יש נציג מהפנתרים, תנועת "עורר", כאלה שהביעו כוונתם להשתלב בעבודה משולבת כזאת. הם בפנים ויעשו את הביקורת מבפנים. אנחנו בעד זה שהנושא יהיה ער. הפעילות של המועצה נעשית על-ידי צוותי עבודה שלמעשה אנחנו צועדים יחד את הצעדים הראשונים. הצביון שלהם יהיה ליווי. צוות מחנכים ילווה תכניות, ישתתפו גם בגיבוש הצעות החלטה בנושאים בהם הם מתמצאים.

בנושא מס-ערך-מוסף: אנחנו רוצים, באמצעות יו"ר ועדת השרים, להשתלב בתהליך הכנת החוק, תוך כדי כך שנכין מנגנונים לשכבות מעוטות היכולת, לפי אופציות שונות שאנחנו עוסקים בהן, כי לא הוחלט השיעור הסופי של המס. אנחנו נכין זאת מתוך הנחה שלא נגיע לכך. זהו כל יוחק החוק, יתפרסם, ואחר-כך תקום הצעקה מצד מיעוטי היכולת ואז מגיעים לקביעת תוספת כזו או אחרת שצריכה לענות על הבעיה שנוצרה לגבי השכבות האלה. נכין את מה שצריך הכנה לפני כן. (ע. פיינרמן: האם אתם בודקים מס-הכנסה שלילי?) מס-הכנסה שלילי יהיה תולדה של ועדת בן-שחר, אשר המליצה על כל המערכת של אבטחת הכנסה, כולל הקיצבאות השונות, תגמולים ותמלוגים למיניהם, כאשר היא מציינת את הנושא הזה שמהווה צעד ראשון לקראתו. אנחנו קושרים זאת עם ההמלצה של פרק הבטחת ההכנסה הקיים בדו"ח מס-הכנסה. (א. רובין: מי שלא משלם מס-הכנסה - יקבל זיכוי עבור ילדים.) (ח. קורפן: התרומה שלכם היא על מי לא להטיל מס-הכנסה.) לאיזה חלק מהאוכלוסיה לתת פיצויים עם הטלתו של מס-הכנסה.

נושא שני שהזכרתי הוא בחינת השלכות בקיצוצים בתקציבים של שירותי הרווחה. למדנו לדעת שהקיצוצים בתקציבים של שירותי הרווחה לא נעשו במחשבה תחילה ובחלק מן המשרדים נעשה שימוש ליצירת דעת-קהל על-ידי קיצוץ בנושאים הנוגעים לאוכלוסיה הרגישה ומעוטת היכולת. אף אחד לא יודה שזאת היתה המגמה, אבל אם ניסו היה לקבוע מחשבה או הסתכלות על האוכלוסיה מעוטת היכולת אפשר היה לעשות אותם הקיצוצים מבלי לגעת בתחומים אלה במשרד הסעד ובתקציבים אחרים המיועדים למשפחות מעוטות יכולת ונזקקות. אנחנו רוצים להציע דרך השתלבות בקביעת העדיפויות והתכנון של המשרדים בנושא שירותי הרווחה. זה מביא אותנו לאותה מחשבה של הצורך בתכנון כוללני, שהוא לא קיים כראיה כינמשרדית. אם יקום משרד לרווחה חברתית זה יצטרך להיות התקציב של הרווחה החברתית, הענף החזק בו.

יש נושא של בדיקת מודל שירותי רווחה ב-5 מקומות בארץ. צריך להיות ברמת הביצוע יותר שילוב ויותר תיאום של השירותים. השילוב קיים בעיריה, שילוב לא רב ביותר, ולפעמים גם במועצה. מגמה אחת: סעד, נוער, חברה, ספורט; מגמה שניה: מעורבות של הקהילה. אנו עושים זאת במספר מקומות אופייניים בארץ: בירושלים - מבשרת ציון; בגולן, בבית-שאן, בשדרות, בבאר-שבע שכונה ד', ובמועצה מקומית מרום הגליל. מקומות המייצגים בעייתיות.

בסיומה של פעולה זו נגיש סיכומים ונתרגם המסקנות למקומות נוספים בארץ על-מנת שתהיה תרומה לשני הנושאים שהזכרתי.

נושא אחרון הוא ארגון שירותי הרווחה בשעת-חירום. אחד הלקחים ממלחמת יום הכיפורים הוא הצורך בארגון של שירותי הרווחה. פעם היתה מערכת של"ח - שירותים לשעת חירום, אחר-כך - מערכת של"ח - משק לשעת חירום, שקיבלה קצת מן המשימות של של"ח ואת של"ח חיסלנו. של"ח פעלה זמן קצר. האוכלוסיה שנזקקה לשירותים ונכנסה למעגל המצוקה - גדלה. בעלי המשפחות לא היו עם משפחותיהם. בשעת חירום נוצרות בעיות שאינן בשעת שלום. ראינו שלא היתה כתובת מרכזית שהנהיגה את הנושא בעורף. בעקבות כך הגשנו וקיימת עכשיו כתובת מטעם ועדת השרים לענייני רווחה, כתובת של מנכ"ל, בריכוז של מנכ"ל משרד הפנים. זוהי הכתובת שצריכה להכין את השירותים השונים לפי המשרדים וקביעת השירותים החיוניים. מערכת החינוך חייבת להמשיך ולתפקד כתיקונה, אבל צריכה להיות מוכנה על-ידי רשת מורי מילואים, כגון: סורים בפנסיה וכו'.

היו"ר י. קרנמן: אנחנו צריכים לשחרר את משרד ראש הממשלה מטיפול בכמה וכמה פעולות שהן לא חלק אינטגרלי של פעולות המשרד. התחלנו בזה לפני שנתיים, לא שמעו לנו בתחילה, ואחר-כך שמעו לנו. דובר בלשכת העתונות. יש צורך לשחרר את המשרד מטיפול במרכז על-שם שזר, יד בן-צבי ובית בן-גוריון. מדוע לא יעסקו במרכזים אלה משרדים שזהו תפקידם, כגון: משרד החינוך? במיוחד

היו"ר י. קרגמן:

כאשר תפקידי מרכזים אלה הוא העמקת התודעה היהודית. העברה זו תביא גם לידי ייעול מסויים וקיימוצים; דוגמה נוספת: רשות הגנים הלאומיים צריכה להיות במשרד התיירות; שמירת איכות הסביבה - מדוע זה לא צריך להיות מוסד אחד, תקציב נפרד, במשרד הפנים? איכות הסביבה שייכת לרשות המקומיות, אין זה דבר אורגני של משרד ראש הממשלה; הגנזך צריך להיות במשרד המשפטים; היחידה לקליטת מדענים עולים צריכה לעבור למשרד הקליטה; עניין הדמוגרפיה - אינני יודע אם זה צריך להיות במשרדו של ראש הממשלה. אינני נכנס עכשיו למהות הפעולה, אבל אם אני מדבר על כיצד צריכים המשרדים להיות בנויים - צריכה להיות העברה פונקציונלית ואורגנית יותר שתביא לייעול ולצמצום מספר העובדים.

לפעולות ההתנדבות הוקצבו 450 אלף ל"י. אם יש התנדבות היא לא צריכה לעלות בכסף. מקציבים קרוב לחצי מליון ל"י עבור המשרד העוסק במתנדבים. האם זה הכרחי? צריך לעודד התנדבות, המרכזים המרכזים את המשרד צריכים להיות מתנדבים. שמעתי שאנשים רוצים לעסוק בכך. כל חברי-הכנסת קיבלו תיק עם חוברות ותמונות - זוהי הוצאה. אנחנו מדברים על קיימוצים. לכל פרוטה יש ערך.

ועדת הכספים הנהיגה את המושג: אשה העובדת מחוץ למשק ביתה, לעומת אשה עובדת ואשה לא עובדת. אשה שיש לה 8 ילדים בבית היא אשה עובדת. כולנו רואים ברכה גדולה בקייטנות לאמהות ברוכות ילדים. התקציב לכך מגיע ל-800 אלף ל"י. אינני יודע אם משרד ראש הממשלה צריך לעסוק בנושא זה, אולי המוסד לביטוח-לאומי, או אם יקום המשרד לרווחה. אני מציע לעודד מפעל זה ולהקציב לו סכומים גדולים יותר. זהו מפעל עצום. מוציאים לנופש אשה שאין לה הנראה.

ביחס ללשכה המרכזית לטכניסטיות - אני מציע שיופיע סכום אחד, ולא לחלק את הסכום לשכר, פעולות וכו'. צריך להיות ברור מייד שזהו סכום של 22 מליון ל"י, ולא שיהיה צורך לעשות כמה פעולות חשבון כדי לדעת מהו התקציב. (מ. סטרון: הוספת על כך, אך הדבר עוד לא בוצע. במליץ ונדרוש שיופיע תקציב אחד.)

מופיעים סכומים שכדאי שיהיה הסבר עליהם. בעמ' 5 ישנו סעיף המדבר על הוצאות (בית ראש הממשלה) - 190 אלף ל"י. צריך להסביר על מה יוצא סכום זה.

דבריו של מר שילר מעודדים מאוד - זוהי התחייבות לבטל 75 משרות. אם יעבירו את המחלקות שהזכרתי למשרדים אחרים - אפשר יהיה להשתמש בכוח האדם הקיים שם שיוכל לשרת גם את העובדים האלה.

במע"ף "לשכות שרים", ישנן שתי לשכות: לשכת השר גלילי ולשכת השר האוזנר. 3 עובדי לשכת השר גלילי מסתכרים 158 אלף ל"י. כלומר, 50 אלף ל"י לעובד בשנה. בשנת 1974 היו 4 עובדים שהשתכרו 95 אלף ל"י. מדוע מסתכר עובד בלשכתו של השר גלילי או השר האוזנר 50 אלף ל"י לשנה, ואילו שכרם של עובדים בלשכות אחרות נמוך יותר?

ש. שילר: הסכום תלוי בדרגות העובדים.

היו"ר י. קרגמן: אני חושב שכדאי יהיה, בסיום הדיון, להמליץ - אם נחליט כך - לאשר את התקציב. ועדת הכספים איננה הוועדה היחידה הדנה בכל אותן הבעיות שהוצגו לפנינו. ועדת השירותים הציבוריים דנה מדי פעם בפעם באופן יסודי בנושא הרווחה החברתית, אבל אין זאת אומרת שאין מקום להציג כאן שאלות.

מ. נסים: אני רוצה לצרף דעתי לדעתו של יו"ר הוועדה ובכך לתת משקל רב יותר לדעתו.

השאלה הראשונה היא: מה צריך להיות משרד ראש הממשלה? האם לטפל באותם פכים קטנים, חשובים מאוד - אולי הם קטנים במשקל התקציב שלהם, אבל חשובים בפני עצמם; או להיות משרד ראש הממשלה, להנהיג את הממשלה, להבטיח תיאום פעולות בין משרדי הממשלה, אבל לא לעסוק בפעולות של ממש. אני גורס הדעה השנייה, מה גם שכל מה שאנחנו קוראים בספר התקציב הוא נחלה של המטורפים מסויימת - דוד בן-גוריון - זו הסיבה בגללה נמצאת המועצה הלאומית למחקר ולפתוח במשרד ראש הממשלה ושורה שלמה של מחלקות ואגפים שאולי היו יפים להתעניינותו של ראש הממשלה/אז.

מ. נסים:

פעם הרשות לתכנון כלכלי היתה במשרד ראש הממשלה, כאשר אשכול המנוח היה ראש הממשלה וזה היה חזונו. הוא רצה לטפל ישירות בנושא. אם נבדוק היום נראה שראש הממשלה הנוכחי, גם באופן עקרוני, איננו מטפל ישירות ולא מטפל ישירות, ואיננו יכול או רוצה לטפל ישירות בנושאים אלה. לא בכדי שמענו סמך שילוו שמשד ראש הממשלה רוצה להיפטר מכמה תפקידים. (היו"ר י. סרגמן: גם בן-גוריון לא עסק בזה. לא ידעו היכן להעביר מחלקות מסויימות והעבירו אותן למשרד ראש הממשלה. זאת ההיסטוריה.)

מדברים על ריאורגניזציה. בגלל זה יש גם שר בלי תיק. השר האוזנר אמר שזה יכול להיות גורם מכריע להמשך השתתפות סיעתו בממשלה, כך נאמר, אבל לא מיישמים דבר. מתפקידנו היום, כאשר דנים על התקציב, לחסוך למדינה הרבה. כפי שאמר היו"ר הוועדה - לדוגמה: הלשכה לסיוע טכני - כל הסעיפים המופיעים תחת הלשכה לסיוע טכני צריכים לעבור למשרד החוץ. "סיוע טכני דו-צדדי עם מדינות מפותחות" - האם למשרד החוץ אינן מחלקה כזאת? או, "השתתפות באחזקת משרד האו"ם"? האם משרד החוץ איננו מטפל בזה? לשם מה הסעיף: "השתתפות בהוצאות מקומיות של מוסד האו"ם"? (א.נ. פלוג: לפי האמנה - 15%, חובה לקיים אמנה.) "השתתפות משרד הממשלה וכו'". הפרק כולו, הלשכה לסיוע טכני אין לה כל זיקה למשרד ראש הממשלה, יש אגף העוסק בזה, גם מבכ"ל - תבדקו. במנגנון הקיים במשרד החוץ ניתן ליישם את כל הפעולות הנזכרות כאן.

אני תומך בדבריו של היו"ר הוועדה ואני רוצה שדברי יחזקו את דבריו. צריך שיהיה הד לדברים. אולי הוועדה עצמה תקבע בסיום הדיון על משרד ראש הממשלה כללים והלכות בנושא זה. לדעתי, לא צריך לקבוע ועדת שרים לשם כך. חלק נכבד של הסעיפים שייכים למשרדים אחרים. עניין משרד ההסברה וחלוקתו: הרי חלק מההוצאה הגדולה של משרד ההסברה עבר למשרד ראש הממשלה. כיוון שלא יתקיים בכנסת דיון על משרד ההסברה רצוני לדבר על כך כאן בוועדה. ראש הממשלה צריך לעסוק בתחום זה, אבל מה בכלל בירושה? למסגרת משרד ראש הממשלה צורפה המחלקה למעקב המחלקה למעקב אוספת קטעי עתונות ומתפקידה לעקוב אחרי התגובות בכלי התקשורת האחרים בעולם ולהכין דוחות יומיים ועדכניים על הנושאים הקשורים לישראל והמתפרסמים בכלי התקשורת העולמיים. (מ. שילון: זוהי מחלקה חדשה.) לשכת העתונות קיימת. כל הכשלוניות בתחום בתחום ההסברה - משלחות מחו"ל אינן מקבלות טיפול ראוי לשמו. זוהי חובת ראש הממשלה, חובת משרד ראש הממשלה. פירוק משרד ההסברה הוא משגה פטאלי מאין כמוהו. אני משמיע את הדברים האלה באזני ראש הממשלה. הגיע הזמן למעוף, למחשבה. לא 915 אלף עבור קטעי עתונות - זה תקציב. מה שיש כאן בתחום ההסברה לא רק שאיננו מספיק - הוא לעג לבעיות שמדינת ישראל חייבת להתמודד איתן. ההסברה היא קו ראשון לפעילות בעולם כולו. מה שיש כאן הוא חוסר תנופה חוסר מעוף וקפיאה על שמרים.

בגדר פעולות לשכת ראש הממשלה יש סעיף: "כנסים - 50 אלף ל"י". מה הם? "פעולות מיוחדות - 40 אלף ל"י" - מה הן? יש שוב "זמנים" ו"ארעיים" - תקציב של 100 אלף ל"י לכל סעיף, כאשר למעלה היו כבר "זמניים" - 40 אלף ל"י ו-"ארעיים" - 132 אלף ל"י. למי מיועדים כנסים אלה?

א. רונן: אני סבור שיכול להיות שברשות לטיפול בעניינינו נוער יש מועצה שהיא פרלמנט;

ואנחנו עוד מעט ניהפך לפרלמנט שהוא מועצה. איננו מציע שנסכם את הדיון בהמלצות, אלא בסיוע למשרד ראש הממשלה ללכת בדרך זאת על-ידי החלטות ולא על-ידי המלצות. זוהי ועדת הכספים המחליטה אילו סעיפים ייכללו בתקציב, ולא שכל שנה רק במליץ. אני מציע שבסיכום הדיון נקבל החלטות והכרעות.

אני רוצה למקד הצעותי באחד הנושאים שמענו עליהם: נושא לשכת היועץ לעניינינו נוער. יש כמה דברים שאינם ברורים לי. בחוברת שקיבלנו, בדברי ההסבר, מפורטים המטרות והגדרת התפקידים. המטרה: תכנון ותיאום פעילות נוער ושרותי רווחה; הגדרת התפקידים: בתיאום עם המשרדים הנוגעים בדבר יקויים מעקב כדי: (א) להבטיח את ביצוע החלטות הממשלה בעניין הנוער במצוקה; (ב) לתרגם החלטות אלה לתכניות פעולה אופרטיביות. אינני יודע איך מעקב יכול לתרגם החלטות לתכניות פעולה ולבצע החלטות הממשלה. איך הלשכה תבטיח ביצוע החלטות הממשלה? האם ב-9 החודשים בהם קיימת הלשכה לעניינינו נוער היא ערכה תכנית כוללת אופרטיבית מבצעת לתרגום ההמלצות של ועדת כץ לתכניות אופרטיביות תקציביות של כל המשרדים הנוגעים בדבר? האם הלשכה ערכה תכנית עם יעדים מסויימים ב-1974? האם אנחנו יכולים לקבל היום ב-1975 נתונים לגבי מה

א. רובין:

אנחנו רוצים להגיע ב-1979 מתחום השיכון, החינוך וכו' ? ישנו דו"ח כץ שאיננו תכנית פעולה. האם הלשכה לקחה את ההמלצות של דו"ח כץ ואמרה: יש לנו סקר ועכשיו נתרגם אותו לתכניות פעולה אופרטיביות? האם הכנסת יכולה לדעת מה היעדים שתציב לעצמה ב-1979? איך יהיה תרגום ההחלטות לתקציב 75-1975? מה המטרה החברתית? מהי המטרה של היחידה וכיצד היא מתורגמת לביצוע בכל משרדי הממשלה?

בקשר למיקומה של יחידה זו. יו"ר הוועדה ישראל קרגמן וחבר-הכנסת נסים דיברו על העברת יחידות רבות, הם לא דיברו על מקומה של לשכת היועץ לענייני בוער במשרד ראש הממשלה. אני שואל את ברוך לוי: יש נימוקים רבים שיחידת התיאום צריכה להיות במשרד ראש הממשלה, אבל כאשר אני רואה את פירוט התפקידים: תיאום עם המשרדים הצוגעים בדבר יקויים מעקב...; הכנת נתונים לקביעת מדיניות...; קיום יחסי ובידיקה של תכניות פעולה וכו' - אני שואל: יש לנו רשות לתכנון מדיניות שדובר על כך שצריך לשנותה. בתוכה יש אנשים העוסקים בתכנון בתחום משרד השיכון, בתכנון הסעד, בתכנון החינוך, בתכנון הבריאות, היא ישנה, היא איננה מאגדת בתוכה את המומנט החברתי. האם אי-אפשר היה לערוך חשיבה תכנונית, אם זו יחידה של תכנון ומחקר, של מערכות התכנון הכלל חשיבתיות, האם נגפוך את הרשות לתכנון כלכלי לרשות לתכנון כלכלי-חברתי?

אנחנו מדברים על תקציב של 60 מליון ל"י. בעמוד הקודם מופיע תקציב של 94 מליון ל"י לוועדה לאצטריגיה אטומית. האם תקציב זה נדון בוועדה באיזה שהוא שלב?

היו"ר י. קרגמן: לא בוועדת הכספים ולא בוועדת החוץ-וההגנה. ישנה ועדה מיוחדת התורגמת מהדוכב מסויימים וכל הנושא נדון אך-ורק שם. הוועדה היא של הכנסת.

ח. לנדאו: הוויכוח כפי שהוא מתנהל היום - על מבנה משרד ראש הממשלה ועל הצמצומים - הוא דיברתי החוזר מדי שנה בלי שוועדת אד-הוק לענייני תקציב תהיה מסוגלת לקבוע דפוסים ופתרון פונקציונלי לשאלה. נציגי המשרדים שומעים הערות יצאו מדי שנה. (היו"ר י. קרגמן: מביאים אותן בחשבון כאשר עורכים תקציב לשנה הבאה.) הבעיות מתעוררות מדי שנה - סימן שהן אינן נפתרות. השאלה הרצינית היא: מהו המוצא? מהי הדרך? יצא מבחינת מבנה פונקציונלי נכון. אחרת כל העניין הזה בזיל מאוד. מתוספות פונקציות, מתוסף מנג'רון, פתאום מתברר שניתן לצמצם. סימן שאפשר היה לצמצם קודם. מופיעים תמיד, מזה שנים, סעיפי התקנים, סעיפי המשרות הבלתי מאויישות, דבר שאיננו סבור שנמצא אותו במקום אחר, פרט לתפקיד של מומחה מסויימים שרוצים להעסיקו אבל עדיין לא מצאו אותו; אבל ארעיים? זמניים? אין לזה פתרון.

אני מציע להמליץ לפני ראש הממשלה - לגבי כל המשרדים הממשלתיים - ועדת מומחים לניהול מינהל ציבורי. זהו היום מדע בעולם. אוניברסיטת הרוורד פיתחה מדע שלם בנושא זה. זהו עניין מקובל בעולם ויש לו קריטריונים אובייקטיביים. ניתן לקבוע את הדברים האלה באורח מדעי. אני מציע להמליץ לפני ראש הממשלה שוועדת מומחים, שאין לה קשר עם מפלגה, תקבע מה לדעתה צריך להימצא בטענות המינהלית של משרד ראש הממשלה, מהן הפונקציות הקשורות במשרדים. הפיקוח יימצא בידי ראש הממשלה. ייתכן שיוחלט לאור צרכים מסויימים שפונקציה מסויימת צריכה להיות אד-הוק, או קבע במשרד ראש הממשלה. אני מציע שהדברים האלה ייקבעו. אולי זו לא תהיה קביעה סופית, אין פתרונות אבסולוטיים, אבל שיהיו פתרונות על-ידי פונקציה. (היו"ר י. קרגמן: השר הארזנר עונק בכך, עומדים לרשותו פרופסורים ומומחים.) ישנתי בוועדת השרים ליישור משרדי הממשלה והצעת שזה ייעשה על-ידי מומחים מבחוץ. התשובה היתה: אנשי המשרדים ייעלו. יש בזה צד אנושי וכך זה לא יכול להתבצע. צריכים לקבוע אם הפונקציות הקיימות צריכות להשאיר, צריכים לקבוע מודל למשרד ראש הממשלה - התפקידים והמנגנון למילוי התפקידים. אז נדע אם יש צורך בארעיים ובזמניים. נגיע להסדר בסיס. אין פה עניין מפלגתי. לדוגמה: היחידה החדשה במשרד ראש הממשלה. במשרד החוץ היא חסרה.

אעבור לשאלות: (1) שמעתי שקשגים 1970 - 1974 ירדו כ-20 אלף איש. האם יש לכם אינפורמציה על אוכלוסיה זו: גילי האנשים, מקצועותיהם ורתקם בארץ? (2) מר ברוך לוי, מה שמדאיג לגבי הפעולה שלכם הוא שאתם מסתמכים על הנתונים של שנת 1972. יש קריטריונים כדי

ח. לנדאו:

לקבוע זאת. אתה יכול לקבוע זאת על-פי הדיור, הסעד, מספר השנים בהם הילדים נושרים מבית-הספר וכו'. ניתן להגיע לכך. אתה יכול לטפל בנושא זה גם מבלי שתדע מה קורה בשטח מבחינה כלכלית.

(3) האם במבנה המשרדים הממשלתיים היום בכלל אפשרי לבצע המשימה שאתם רוצים לבצע?

ש. לורינץ: התקציב של משרד ראש הממשלה דה-פקטו הוגדל ב-50%. לכן לא מובן בדברי ההסבר בכתב ובעל-פי מדוע יש צורך לקצץ בפעולות. התוספת של 50% צריכה לכסות את ההתייקרויות ואין כאן מקום לקיצוץ; אנחנו רואים גידול בהוצאות שאינן במשרדים אחרים. אנחנו דוגלים בעניין של הגדלת מספר העובדים, אבל מהו ההסבר בהגדלת מספר העובדים מ-100 ל-105, ובהגדלת מספר הנהגים מ-8 ל-10?

בקשר למערכת לרווחה חברתית שמר לוי עומד בפניו: טוענים, וביניהם ראש הממשלה מעל בימת הכנסת, שלמרות ההתייקרויות מצבן של המשפחות במצוקה לא הורע, אלא אדרבה שופר. אני רוצה לשאול את מר לוי: האם הוא יכול לאשר לנו זאת, ואם כן - במה שופר המצב? הדבר לא מתקבל על הדעת.

האם המערכת לרווחה חברתית יכולה לעמוד כפי שצריך מבחינה תקציבית.

הלשכה לפניות הציבור - מ-106 אלף ל"י ל-147 אלף ל"י. לפי דברי ההסבר אלה הן תלונות אישיות. קיים היום משרד מיוחד של נציגי התלונות. אם כן, לשם מה הלשכה לפניות הציבור במשרד ראש הממשלה? (הי"ר י. קרגמן): בכל משרד יש וצריכה להיות לשכה לפניות הציבור. אם יש משרד מיוחד לתלונות - אין צורך בלשכה לפניות הציבור במשרד ראש הממשלה. אין צורך בכפילות.

לשכות השרים ללא תיק: מדברים על איחוד במשרדים. לגבי משרדים שיש תיק לשרים - יש קושי; אבל מה הקושי במשרדים של שרים ללא תיק? צריך לאחד את הלשכות. לשם מה שני מבגזוניים?

ח. קורפן: כאשר הביא שר ההסברה את הצעת התקציב של משרדו הוא אמר שאצלו לא יתוספו עובדים. הוא לקח אליו מחלקה על עובדיה - 17 עובדים. מלשכת ראש הממשלה הוציא 33 עובדים ועתה חזרו 63 עובדים. זהו גידול מפליא.

כל עניין הקפאת התקנים נראה לי פיקציה. מצד אחד מקפאיים; ומצד אחר מוסיפים עובדים חדשים על 871 העובדים. האם האט 871 עובדים אלה נחוצים? הבה לא נאמר שמצמצמים. מה שצומח גדל כפליים.

מהי הסיבה של הצמצום במועצה הלאומית למחקר ולפיתוח? (הי"ר י. קרגמן): נשמע סקירה מיוחדת ביום ד'.

זהו רושם מדכא שמגישים הצעת תקציב לא מעודכנת. אני רוצה לומר ליועץ לענייני רווחה חברתית: זוהי השנה השנייה שאתה נמצא בתפקידך. אם נמשיך בקצב כזה יהיה מכוונו אם האחראי לתפקיד הזה יאמר: לי אין מה לעשות בנושא הזה. צריך היה להגיד: קיבלנו החלטות אלה ואלה, הטלנו על משרדים אלה ואלה, דברים אלה בוצעו ודברים אלה לא בוצעו. על האמירות הכלליות אפשר לחזור כל הזמן. זה לא מקדם את הנושא. אסור לאדם לקבל על עצמו את התפקיד של עלה תאנה, הוא צריך לדעת מתי הוא תורם ומתי אינו תורם לתפקיד ולהסיק את המסקנה הפשוטה. יהיה לנו אורך רוח לשנה נוספת.

בלשכתו של השר גלילי יש גידול של 120%.

מדוע לשירותים לראש הממשלה לשעבר אחד צריך לקציב 95 אלף ל"י; וללמעלה מ-20 שרים לשעבר - 160 אלף ל"י. קראתי את החלשת הממשלה. (הי"ר י. קרגמן): לשרים לשעבר אין לשכות ואילו לגברת גולדה מאיר יש לשכה. לא כתוב בשום מקום שהיא צריכה לשכה. אין שום יחס בין הסכומים. בין השרים לשעבר יש שרים שמילאו תפקיד לא מבוטל בממשלת ישראל. להכליל את כל 20 השרים לשעבר ב-160 אלף ל"י לכתובת זכרונות; ואילו לאחת להקציב 95 אלף ל"י?

הלשכה לענייני ערבים: להעסיק 15 עובדים כדי לכתוב שיר לעתון? אפשר לעשות זאת בפחות עובדים.

ח. קורפו:

הלשכה לפניות הציבור: אני מציע לבטל את כל הלשכות לפניות הציבור במשרדי הממשלה ולהשאיר לאומברדסמן בלבד לספל בנושא זה. ישלחו בדואר את הפניות.

החזקת רכב וגביעות בארץ: מדוע נוספו 3 נהגים? 8-8 נהגים ל-11 נהגים?

ע. פיינרמן:

אקלים ואומר שאני סומך שתי ידי על המחשבות בדבר הצורך של ביקורת מחדש של גופים שראוי שיהיו במשרד ראש הממשלה, כפי שהועלו על-ידי יו"ר הוועדה ונתמכו על-ידי חברים רבים אחרים. יש בהחלט מקום לבדיקה עניינית כמגמה לשחרר את משרד ראש הממשלה מעיסוק בדברים שאיננו צריכים לעסוק בהם. נשחרר אותו על-ידי כך שניקח ממנו היחידות האלה. יש כתובת טבעית לכל אחת מהיחידות. איכות הסביבה - משרד הפנים היא כתובת מאוד רלבנטית.

מה לפי הערכתי אין במשרד ראש הממשלה גופים חשיבה, תכנון, הכנת חומרי לשיטות - לדעת הממשלה, לשרים בממשלה, למשרדי הממשלה. עד כמה שבדקתי נושא זה למדתי לדעת שהתחום הזה איננו מכוסה והעבודה השוטפת של הממשלה סובלת מחוסר הכנה של מזכירות הממשלה והשרים השונים לקראת ישיבות הממשלה; (2) נושא המעקב והפיקוח אחרי ביצוע החלטות הממשלה. גוף כזה אינו קיים במשרדי הממשלה לגבי החלטות שוטפות שלהם, אבל להפתעתי, כאשר ניסיתי לבדוק זאת במסגרת ועדת המשנה בה אני חבר - ועדת המשנה ליישור לקימוצי ולקיצוצים - למדתי לדעת שאין מעקב אחרי ביצוע החלטות הממשלה. אין כתובת, אין דיווח על ביצוע החלטות לנוגעים בדבר ואין ידיעה מה בוצע בדיוק ומה לא בוצע ולמה. העניין של פיקוח, מעקב וביקורת על ביצוע החלטות הממשלה ומינהל תקין של המשרד ומשרדי הממשלה האחרים ומה נובע מהחלטות הממשלה - לא קיים או לא הצלחתי לגלות אותו. אני מציג זאת כשאלה. (3) יש בעיה של תיאום. יש חפיפות רבות כל כך. מי הם הגופים העוסקים בתיאום עבודת הממשלה והמשרדים השונים? האם יש גורם כזה במשרד ראש הממשלה? אם לא - למה? אם כן - מה הוא עושה? (4) אני מתייחס לעניין ההסברה. ההסברה שלנו סולת מחוסר יד מכוונת. אם צריך היה לבטל או לא לבטל את משרד ההסברה - זהו נושא השנוי בויכוח, אבל צריך שההסברה תרוכז ביד אחת. ההסברה לא הוחזרה כולה למשרד ראש הממשלה. היא פוצלה במשרדים השונים. אני חושב שדבר זה לא ישיג את המטרות שהצבנו לעצמנו בתחום כל כך רגיש. מדוע לא רוכזה כל ההסברה במשרד ראש הממשלה? למעט הסברת חוץ שתשאר במשרד החוץ.

אני פונה למר ברוך לוי מהמחלקה לשירותי רוחה: למעשה מה שמחריד אותי בתמונה שציירת ושאני מכיר אותה מספגשים קודמים בנושא של אוכלוסיית סעד, אוכלוסיית מעונות יכולת היא התופעה של סימד העומק. אני נתקל במקרים רבים של דור שני או דור שלישי במדינת ישראל הממשיכים להשתייך לאותה שכנה של בעדרכי רוחה. דברים אלה טובילים אותי למסקנה שהמסקנה היא לא רק חומרית, אלא מסגרת טיפול ההופכת את ההשתייכות לקבוצה הזאת לנכס המועבר מדור לדור. שאלתי היא: (1) האם אתם צותנים דעתכם לתופעה הזאת של המשכיות הדורות בנושא הזה ואיך אתם סכסים בעיה זו? (2) ביחס למס-הכנסה שלילי (הי"ר י. קרנמן): הוא ענה מה שענה. זהו רעיון חדש מאוד. ישנם אלף כלכלנים שהמליצו בארצות-הברית ואי-אפשר לדעת איך לעשות זאת. אם לא תהיה שיטה שתבטיח שבמקור אחד תובטח אותה רמת הכנסה מינימום למשפחה, אם זה יהיה מחושב כפי שמחושב היום, כל דרך אחרת לא תצלח. אינני יודע אם חוק מס-הכנסה שלילי, כפי שהונהג בשבדיה או בארצות-הברית, יתן תושבה לעניין. האם אתם מודעים לכך שצריך לרכז הכל ביד אחת, באיזו צורה ובאיזה אופן? (הי"ר י. קרנמן): יש לנו המוסד לביטוח לאומך שזהו מוסד נפלא. השאלה היא באיזו שיטה?

א. מלמד:

בקשר לרכיבים השונים של משרד ראש הממשלה, נראה שהמשרד היה ער לנושא. בדבר ההסבר באמר: "משרד ראש הממשלה מקיף מישורי פעולה ממלכתיים מהכונים שהוצעו במשך השנים בתחום טיפולו אם משיקולים של נוהל ויעילות ואם עקב נסיבות הזמן". האם היו דברים שעקב נסיבות הזמן הם השתנו? דבר זה מצריך בדיקה.

אני חולק על דברי חבר-הכנסת פיינרמן שהציע להעביר השירות לשמירת איכות הסביבה למשרד הפנים. זהו עניין מרכזי וצריך להציבו במשרד ראש הממשלה. כמו שאין איש חולק על כך שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה צריכה להיות במשרד ראש הממשלה. אנחנו תמיד חולקים להם שבחים. (הי"ר י. קרנמן): אנחנו נזונים מהלשכה. אותו הדבר בעניין המדע - מקומו במשרד ראש הממשלה. הנושא הערבי זקוק לחיזוק רב. זהו עניין מרכזי.

א. סלמדי:

יש דברים שעל פניהם נראים מיותרים.
"יד בן-צבי" הוקם בהתאם לחוק, אבל מדוע מרכז זלמן שזר ובן-גוריון לא יהיו במשרד החינוך והתרבות, או כל הפרטים? המרכז להתנדבות הוא מרכז חשוב. אני חולק באיזו מידה צריך מחלקות אלה, ואם כן - אולי מקומן לא במשרד ראש הממשלה.

הלשכה לפניות הציבור מיותרת במשרד ראש הממשלה. ויהי העם כמתלוננים, מתלוננים בכל מקום. קיים מוסד נציב תלונות הציבור. יש לרכז כל התלונות שם. בזמנו של בן-גוריון אמרו שאי אפשר למנוע מיהודי לפנות לבן-גוריון, אבל בינתיים יש ראשי ממשלה אחרים. לשכת תלונות אצל נשיא המדינה - מילא; אבל במשרד ראש הממשלה לשכה זו מיותרת.

דברי ההסבר בנושא הרווחה החברתית אינם מעודכנים. אינני יודע מהו התקציב. גם הסרמינולוגיה איננה נכונה.

בקשר לסכום שהוקצב לגבי גולדה מאיר - אינני בדעתו של חבר-הכנסת קורפו. נראה לי שהסכומים אינם עונים על הצרכים.

י. גולן:

תקציב משרד ראש הממשלה מבחינה תקציבית לבנו איננו אומר שום דבר. לכן נראה לי שזוהי הזדמנות נאותה לוועדת הכספים לשוחח על פעולות משרד ראש הממשלה, על הדברים בהם עוסקת ועדת המשנה בראשותו של חבר-הכנסת פיינרמן. אני חושב שהדברים בשלים מאוד לשינויים וכבר הגיעה השעה לשוחח על פעולות משרד ראש הממשלה - מה צריך להיעשות ומה לא צריך להיעשות. שמעתי שהבעיות חובקות זרועות עולם. הציבור רשאי לדעת כיצד פועל ראש הממשלה בעצמו. לשכת ראש הממשלה היא לשכה טכנית, אבל כיצד היא פועלת? עוד נתגעגע ל"סטבח" של גולדה. האם יישמו ההמלצות של הוועדות השונות? ועדת הכספים צריכה לייזום שיחה כזאת על פעולות הממשלה.

ב. לוי:

בהמשך לכמה נושאים שהועלו פה רוצה אני להגיד שבמערכת הקיימת יש חולשות. חולשה אחת מתחילה בעצם העניין של תיאום. אין בצד התיאום סמכות או מרכז כובד שיוכל לפקח על הביצוע ולקבל החלטות נוספות. היום נעשים הצעדים הראשונים בנושא זה, כאשר מראש נכנסת למערכת קיימת של גורמים רבים אשר בתוכם אנו מנסים לעשות סדר. היעד המרכזי הוא שיפור חלק לא קטן של המבנה והקמת מרכז חברתי שיהיה קובע אמות מידה למשרדים האחרים. בהתאם לכך יסתדרו משרדי השיכון, הסעד וכו'. איננו נמצאים עדיין בשלב הזה. יש קשיים בדרך. בשלב בו אנו נמצאים מה שנתבקשתי לעשות הוא לתאם מטעם ראש הממשלה, בהחלט בסמכויות מוגבלות, הן מבחינת סמכות התיאום - לא רק אני, אלא ועדה השרים הקיימת, מקבלת החלטות לא כאלה הנוגעות לתחום העצמאי של כל משרד ומשרד, כי בזה השר הוא עצמאי והוא קובע את העדיפות, אנחנו יכולים בכוח הסמכות של ועדת השרים לזמן ולשמוע את השרים ולהציע עדיפויות. אין זה מצב כמו שחבר-הכנסת קורפו ניסה לתאר, שהיינו צריכים לקבל החלטות ולנוא ולשאול את השרים מה נעשה ומה לא נעשה ולדווח לוועדה. אין מצב כזה.

אני מקבל את ההערות שנשמעו לגבי מעקב. היום דנים במזכירות הממשלה על קיום מעקב טוב יותר. אנחנו נמצאים בשלב הראשון, שכול להיות רק ראשון ולא אחרון, הוא יכול לשוות לאנשים העוסקים בכך מוכנות. בעצם הדיון המשותף, בעצם הדיון בנושאים חברתיים בממשלה אחד המוצרים המוגמרים הוא אותה תכנית "עד 120" שדיברו עליה. זהו מוצר שגובש בוועדה הזאת בהתאם לדגשים שגיבשנו בוועדה.

למיקום שנינו במשרד ראש הממשלה - יש הסבר.

אני חושב שזהו מערכת שהיא מלכתחילה נכונה לתאם בין המשרדים ומתאמת בין 7-8 משרדים פונקציונליים שיש להם מערכת ביצוע, תכנון וכדומה, כאשר היא צריכה לינוק משני מרכזי כובד: (1) משרד ראש הממשלה; (2) התקציבים או ההשפעה על התקציבים. מרכז הכובד השני איננו קיים בשלב זה, כאשר אנחנו רוצים להשתלב עם משרד האוצר ואגף התקציבים בהשפעה על תכנון התקציבים. אנחנו מקיימים מגעים עם הרשות לתכנון כלכלי. יש לה חולשות משלה מבחינת ההשפעה על המשרדים. אנחנו רוצים להגיע למצב שנשפיע בשלב של תהליך הגיבוש של התקציב לשנת 1975, להתחיל בקיץ, יחד עם הרפורמטים השונים ולהשפיע בכל משרד ומשרד אולי בשינוי המדיניות מבחינת החשיבות של הדברים, כי חשובים התכנון המשולב וקביעת הדגשים, ואז לא נחזור למצבים של קיצוצים גדוהה לגבי השכבות הנחשלות.

7. לוי:

לא כאן המקום לדון אם מקומו של משרד ראש הממשלה להיות משרד-על ומשרד קובע למשרדים האחרים. אנחנו בלשכה מהווים לוועדת השרים ולראש הממשלה אותה מערכת הבוחנת את הצעות לקראת קבלת החלטות על-ידי הממשלה או אל-ידי ראש הממשלה וועדת השרים בעניין זה. שוב, צעדים ראשוניים בכיוון לתכנון וחשיבה מסודרים יותר.

הוזכרו כמה דברים הנוגעים לדו"ח ועדת כץ. הדו"ח מיושן. חבר-הכנסת רונן התייחס לדברים שאינני רואה בהם דברים ערכניים. דו"ח ועדת ראש הממשלה איננו יכול להיות תכנית מעודכנת לאיזה שהוא דבר וגם לא הנושאים הכוללים 289 המלצות, שכל המלצה היא עולמית ומלווא, אינם יכולים להיות בסיס לתכנית אופרטיבית. יחד עם זאת יש לחייב את המשרדים השונים - המלצה זו אומצה על-ידי ראש הממשלה ונתקבלה - לדווח על מקומם של המשרדים באשר לביצוע ההחלטות השונות. השרים הנוגעים בדבר יציגו את התקדמותם. אנחנו מקיימים מעקב ואנחנו קובעים להם סדרי עדיפות בביצוע ההחלטות. חשוב ליצור אותם כלים שיתנו לנו נתונים שוטפים לתרי התקדמות או הנסיגה. הם קיימים היום במשרדים שונים. אנחנו מנסים להשיג אותם ולהתקדם על ידי כך שהם יהיו אחד המרכזים לקביעת חשיבה כוללת ושיטת קריטריונים.

שינוי במבנה המשרדים: זו אחת הכוונות שיש לנו, אחת הרפורמות שצריכות להיעשות, כי היום זה מחולק לפחות לשני מרכזים. זה בהחלט עומד לפני קבלת החלטה. נושא זה הוגש על-ידי ועדת השר האוזנר - שינוי במבנה המשרדים - ולא ירד מן הפרק. הוא מהווה מבחינתנו אחד המנדטים. זו היתה אחת המלצות הדציונליות של דו"ח ועדת ראש הממשלה.

א. מריצוב:

השרות לשמירת איכות הסביבה, שאני עומד בראשו, הוקם על-ידי החלטת הממשלה מ-20.3.75. למעשה החל השירות לפעול באפריל 1974. אנחנו מסיימים עכשיו שנה אחת של פעילות. כיום מונה צוות השירות 18 עובדים בכירים, ביניהם 10 עובדים תקציביים ויועצים במשרות חלקיות, 2.5 עובדים מינהליים תקציביים וכן 20 סטודטים ועוזרים ליועצים אף הם במשרות חלקיות. תקציב הפעולות שלנו בשנה שעברה היה 2.4 מליון ל"י.

ההחלטה על הקמת השירות נבעה מהנחיה מדינית מחושבת של הממשלה האומרת שנושא שמירת איכות הסביבה הוא קודם כל אחד התפקידים החשובים של מדינה מתקדמת. בלי להכנס לפרטים ובלי להפחיד את הנוכחים כאן, אנחנו יכולים לומר, שמדינת ישראל, בעקבות התנאים המיוחדים הקיימים בה, גם תנאים פעילות המשק, ודמת הפעילות הכלכלית הגבוהה, גידול עצום ברמת הזיהום, התנאים האקלימיים, גידול האוכלוסייה, עליית רמת החיים וכן התרכזות האוכלוסייה בשטח קטן יחסית, עיור מוגבר, מיעוט מקורות מים ובעיות חברתיות מיוחדות. במדינת ישראל מתפתחים תנאים סביבתיים שיכולים להגיע בסופו של דבר שיהיה קשה לחיות בחלקים מסויימים של הארץ. לא נעים לומר זאת, אבל זוהי עובדה. יש ערים בארץ, בעיקר באזור חיפה והמפרץ, אשרוד, באר-שבע ותל-אביב שבהם קיימים מדי פעם תנאים סביבתיים שנוקם הבריאות איננו ידוע לנו בשלב זה, אבל בלי כל ספק קיימים בהם מטרדים המכבידים על החיים. התהליך הזה יהיה גרוע יותר בעקבות המדיניות המוצדקת שלנו להמשך הפיתוח והמשך הגידול באוכלוסייה. אי לכך אנחנו צריכים לפנות לערים ולמדינות אחרות בעולם כדי לראות מה צפוי לנו. אני מזכיר את לוס אנג'לס, טוקיו ואחרות.

הממשלה החליטה שנושא איכות הסביבה הוא מתפקידם של כל מקבלי ההחלטות. כל מקבל החלטה במשק יביא נושא זה בחשבון כשם שהוא מביא בחשבון נושאים כלכליים ואחרים. דו"ש איכות הסביבה לא הרבא בחשבון עד כה וזאת הסיבה למצב בו אנו שרויים כיום. לכן החליטה הממשלה לא להקים משרד מיוחד לנושא איכות הסביבה, אלא להטיל את האחריות על המשרדים השונים. כיוון שברשויות המקומיות וברשויות התכנון חסר כוח-אדם מקצועי, חסר מידע, חסרים נתונים, חסר מבט כוללני, חסרות תכניות לאיסוף מידע - הוחלט להקים השירות לשמירת איכות הסביבה.

התפקידים העיקריים שהוטלו על השרות בעת הקמתו הם: (א) ייעוץ למשרדי הממשלה ולגופי תכנון; (ב) הכנת תסקירי השפעה על הסביבה; (ג) ייעוץ למועצה הארצית לתכנון ולבניה; (ד) הכנסת דו"ח שנתי על מצב איכות הסביבה בישראל; (5) ריכוז מידע ונתונים מהארץ ומחו"ל והפצתו בין הגורמים הנוגעים בדבר; (ו) סיפוק חומר מקצועי לתכניות הינוך והסברה להחדרת תודעת אשיבותו של הנושא. יש לנו צוות קטן שיושבים בו כלכלן, רופא, מתכננים, מהנדסים ואנחנו מנסים - בלי סמכות ובלי גיבוי פוליטי רחב של המשרד בו אנחנו נמצאים - להחדיר את החשיבה הסביבתית, את הלימוד הסביבתי תוך קשיים לא מעטים, גם קשיים ארגוניים וקם קשיים הנובעים מהמערכת. 18 משרדי הממשלה עסקו בצורה זו או אחרת בנושא.

א. מרינוב:

הבעיות שלנו לא נובעות כל כך מהמשרדים האינטרסנטים, כמו משרד המסחר והתעשייה, משרד התחבורה ומשרד החקלאות, אלא דווקא ממשרד הבריאות.

כמה פעולות בסיסיות שעשינו השנה: קודם כל אנחנו רוצים לדעת מהו מצב איכות הסביבה בישראל. הוצאנו והגשנו דו"ח שנתי מס' 1 על מצב איכות הסביבה; הוחל בהכנת המסגרת להפעלת תסקירי השפעה על הסביבה. בחלק המקצועי של התסקירים עוסק השרות בעזרת כח אדם מקצועי מהמקטור הממשלתי והפרטי. בצד האדמיניסטרטיבי עוסקת חברת ייעוץ שזכתה במכרז והיא בודקת את תהליכי האישור הממשלתיים של הפרוייקטים וקחלתות מינהליות והדרך בה ניתן לשלב תהליכים אלו בנושאי השמירה על איכות הסביבה. הסכום שהוקצב לעבודה זו הוא 82 אלף ל"י; ייעוץ שוטף והכנת חומר רק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאי איכות הסביבה; במסגרת התכנון הפיסי הכין השירות חוות דעת בנושאי מחצבות, אתור תעשייה בירושלים, מתקני שפכים בעין כרם ונחל קדרון. בימים אלה החלה בעבודתה ועדה שמרנתה על-ידי צוות נציגי שרים לאיכות הסביבה לבדיקת ההשלכות הסביבתיות של תחנות כח גרעיניות, בריכוז של חבר הצוות הבכיר של השירות. הוגשו הצעות לשינויים בחוק התכנון והבניה, הערות לתכנית מתאר מחוז ירושלים, תכנית מתאר ארצית לחופים, לתפרוסת אוכלוסיה ולשיכון; הוחל בהקמת רשת ניטור לזיהום אוויר בערים הגדולות בשיתוף עם הרשויות המקומיות. השירות תומך בנושא זה בסכום של 300 אלף ל"י לשנה.

השרות הזמין מספר סקרים הכרוכים בהקמת מפעל לניצול חוזר (מיחזור) של פסולת מוצקת. סוכמה תכנית פעולה ארצית למיחזור בפסולת המוצקת הביתית. אנחנו משליכים 1 ק"ג פסולת לנפש ליום, קוברים אותה או שורפים אותה. המזבלות מהוות מטרד ויש זיהום של מי התהום. אנחנו טוענים שלא רק שלא צריך לקבור או לשרוף את הפסולת, אלא להשתמש בה. תוך 3-4 שנים נגיע למצב - אם נקבל המשאבים לכך - שלא תהיה פסולת ביתית בארץ. (ח. לנדאו: בלי חקיקה?) אפשר בלי חקיקה. יש לנו חוקים אשר כמעט ואינם קיימים בשום מדינה אחרת בעולם. הבעיה היא באכיפת החוקים הקיימים. תוך 3-4 שנים אפשר להגיע למצב של חסכון של 180 מליון דולר ביבוא, הנובע משימוש בפסולת מוצקת הנמצאת בארץ.

אנחנו בודקים כיצד אפשר להוזיל החשמל תוך ניצול חומרי הפליטה. הכנו תכנית לניצול הגפרית הנפלטת במרכזי הערים. יש לנו תכנית להפיק גפרית לתועלת התעשייה הכימית. אפשר לחסוך 60-70 מליון דולר גפרית וזהו חסכון של 3%-4% במחיר החשמל. אלה פרוייקטים שבאמצעותם נוכיח שאפשר לחסוך כסף ולא רק להוציא כסף.

המטרה שלנו היא: זיהום הוא בזבוז. אפשר היה לחיות איתו לפני משבר האנרגיה, אבל היום במחירים החדשים של חומרי הגלם והאנרגיה אפשר תוך השקעות פעוטות וחשיבה לחסוך כסף. לדעתנו, אפשר לשמור על האיכות הסביבתית הקיימת במדינת ישראל ולא להגיע למצב שאיכות הסביבה תידרדר רק על-ידי כך שמקבלי ההחלטות יביאו זאת בחשבון. (א) אם תהיה להם מודעות לנושא; (ב) המידע והנתונים לקבל החלטות אלה. בכיוון זה אנחנו עושים יותר.

א. סלמד: האם התקציב מספק אתכם?

י. תמיר: להערת יו"ר הוועדה הנכבד: ועדת הפנים ואיכות הסביבה משתפת את השירות לשמירת איכות הסביבה באופן קבוע בדיוניה. האיש המייצג את השירות משתתף בקביעות בישיבות ומתווספים מומחים הסדווחים ומסייעים בידי חברי הכנסת.

לגבי תפקידי השירות לשמירת איכות הסביבה: אנחנו המדינה התעשייתית שבסולם העדיפויות של החברה המתפתחת אנחנו נמצאים בתחתית הסולם בכל הנושא של איכות הסביבה, הקצאת משאבים, טיפול בנושאים ופתרון. אם הממשלה החליטה על הקמת שירות לשמירת איכות הסביבה - יש לקדם בכרחה את ההחלטה הזאת, אבל צריך לשתף אותם למען עתידם של הדורות הבאים. התקציב הזה זעום מדי ואינו עונה על הצרכים האקטואליים. האם בכלל קדאי להשקיע כאשר יש סכומים זעומים כל כך?

(1) מה היה התקציב בפועל שהוקצב לשירות לשמירת איכות הסביבה, ומה קיבלתם למעשה?

לנושא מיחזור החומרים. אני חייב לומר לחברי הוועדה: אנחנו מדינת ניוונים ושפכים בראש חוצות. לא יהיה משום הגזמה אם אומר שאין מדינה מסוגה של מדינת ישראל שרחובותיה וחוצותיה

תמיר:

ביבוי שופכיין. אין מדינה הדומה לנו בהעדר תכנון לגבי סילוק הפסולת, הן הפסולת המוצקה והן הפסולת הנוזלית. כך שאנחנו מגיעים למצב שבטחון של כל עיר קבלת הפנים הראשונה היא ריח המזבלה. מתפתח בעולם תהליך דינמי של ניצול הפסולת לשם יצירת כל מיני חומרים, החל מבניה ועד העשות הטבעי. ישראל נמצאת בתחתית סולם המדינות הללו. דוגמה נוספת: נייר - אחד המוצרים המתייקרים - אנחנו אוספים נייר למיחזור כדי 16% מכלל התצרוכת שלנו. בחדרה ישנה מכונה למיחזור עד 50% מהצריכה שלנו, אך איננו מנצלים זאת. בכל הארצות המיחזור הוא 45%-50%, מדוע בישראל רק 16%? על-ידי העלאת אחוז המיחזור נוכל להגיע לחסכון של 4 מליארד ל"י. השלטונות המקומיים לוקים בהבנת הנושא.

(2) מהי הסיבה שאין תמיכה של הממשלה בשירותי כדי לקיים כל הפעולות המוקדמות למען מיחזור זה?

(3) לו צריך היית לקבוע את מידת ההוצאה הקריטית של ישראל כדי להתמודד עם בעיות איכות הסביבה, באותן הבעיות הקריטיות - עמק זבולון, חיפה כולה, החיים בתנאים שמידת התמותה לגופש במיפה באזור זה היא הגבוהה במדינת ישראל. התהליך איננו קצוץ, אלא תהליך מצטבר, אבל ביסודו הוא אחד הדברים המסוכנים ביותר. באיזו מידה מעריך אתה צריכה המדינה להיערך מכל הבחינות כדי להתמודד עם הבעיה הזאת לתקופה של 10 שנים?

א. מרינוב: לגבי התקציב: נקבע תקציב פעולות לשנת 1974 בסכום של 2 מיליון ל"י. תקציב זה קוצץ פעמיים - פעם במדף ופעם ביולי - והגיע ל-1.5 מיליון ל"י. בטפטפוט, בדיון שהתקיים עם מנהל אגף התקציבים קיבלנו 1 מיליון ל"י שמהם קוצצו 15%. סך הכל התקציב היה 2.35 מיליון ל"י. התקציב המוצע לשנה זו הוא 2.5 מיליון ל"י. לא רק שלא קיבלנו את התקציב של השנה שעברה, אלא התקציב קוצץ. אני מדבר על תקציב הפעולות. תקציב המסכורות הוא 600 אלף ל"י. לא די בכך של קיבלנו תוספת תקציב, אלא גם קיצצו התקציב.

לגבי מיחזור הפסולת: יש לנו תכנית מדינית, שבדקה על-ידי אנשי מקצוע וכלכלנים, אנחנו מציעים אותה בשלבים, אנחנו זקוקים לסכומי כסף קטנים באופן יחסי, הגשתי זאת לשר האוצר והוא תמך בזאת, אינני זוכר בדיוק מהו הסכום, אבל הוא צערה 1:5=1 מיליון ל"י. מהתקציב של השנה שעברה הקצבנו 300 אלף ל"י, אבל כדי להפעיל תכנית זו יש צורך ב-1.5 מיליון ל"י. אם לא נקבל סכום זה חבל יהיה על ההוצאה הראשונית שהוצאנו בסכום של 300 מיליון ל"י. נקים זאת בהיפוף. איננו רוצים להציע תכנית גרנדיוזית, צראה לנו שהתכנית בדוקה ויכולה לפעול. בכוננתנו להפריד החומר האורגני מהחומר האנאורגני - מיחזור נייר, זכוכית - ואת החומר האורגני להפוך למזון לבעלי חיים. המדינה מייבאת מספוא במטבע זר בשיעור של 15%-20%.

מה צריכה המדינה לעשות? - לדעתי, ההתארגנות הנוכחית היא התארגנות נכונה. כלומר, לא היית מציע בשלב זה התארגנות אחרת. יחידת מטה קטנה במשרד ראש הממשלה ויחידות בתוך המשרדים השונים. חסר ההיבט הסביבתי ברשות התכנון והבניה. (הינו"ר י. קרנמן: חסרים ברשויות המקומיות חוקי עזר ופעולות.) הערתך בהחלט נכונה. עד היום לא אושרו יועצים לבועדות המחוזיות. קיימת החלטה של הממשלה שליד כל ועדה מחוזית צריך להצמיד יועץ. מה שנוגע לרשויות המקומיות - קיבלנו 75 אלף דולר להתחלת פעולה בעיריית חיפה. ראש העיר מעסיק יועץ לאיכות הסביבה. בעיריית ירושלים מונה אדם מיוחד וכן גם בעיריית תל-אביב ואשדוד. בבאר-שבע יתמנה גם כן אדם מיוחד לכך. הרשויות המקומיות הן הגורם העיקרי למניעת רעש.

לגבי הצדדים התחיקתיים: יש חוקים פה ושם. חסר חוק למניעת זיהום הים. יש חוק למניעת זיהום הים בדלק, אבל כל אדם רשאי לשפוך חומר רעיל ביותר לים ולא יעבור עבירה. אין שום חוק המכסה זאת. כמו כן הכנו תקנות למניעת רעש תחבורתי ובדיקת ההשלכות הסביבתיות על שהתחנה הגרעינית.

לגבי האמצעים התקציביים - נושא איכות המים, תכניות הביוב - בתמיכת הבנק העולמי התחלנו ב-350 מיליון ל"י, היום הגענו ל-450 מיליון ל"י והתכנית לא תיגמר לפי הערכת יב-2 מליארד ל"י. בלי התכנית הזאת אנו מאבדים 1.5 מליארד מ"ג מים בשנה. התקציב צריך להיות בסדר גודל של עשרות מיליוני ל"י. הפעולה צריכה להיות במניעה מראש ולא בטיפול במשרדים הקיימים.

א. מרינוב:

בסכומים בסדר גודל של כמה עשרות מליוני ל"י אפשר להביא את ישראל למצב שאפשר לחיות בה.

ב. סיקרון:

לצקשתו של חבר-הכנסת לנדאו לקבל פרטים על היורדים: יש לנו פרטים על יורדים שלא חזרו במשך 4 שנים, אנחנו יודעים מהו גילם, אבל פרטים אלה כמובן מגיעים בפיגור. יש לנו גם מעקב לגבי היורדים מקרב העולים וגם זה בפיגור. נעביר אליך אינפורמציה זו.

אני מודה לכם.

היורד י. קרגמן:

הישיבה ננעלה בשעה 13.20.